

ГОДИШЕН ЗБОРНИК

КНИГА 43 - 44

Издавач: Филолошки факултет „Блаже Конески“ – Скопје
За издавачот: проф. д-р Анета Дучевска, декан на Факултетот

РЕДАКЦИСКИ ОДБОР

д-р Добрила Миловска
д-р Маргарита Велевска
д-р Славица Србиновска
д-р Исмет Османи
д-р Наташа Стојановска - Илиевска

EDITORIAL BOARD

Dr. Dobrila Milovska
Dr. Margarita Velevska
Dr. Slavica Srbinovska
Dr. Ismet Osmani
Dr. Natasha Stojanovska – Ilievska
Адреса: Филолошки факултет „Блаже Конески“, п. фах 567
1000 Скопје, Република Македонија
Address: Faculty of Philology “Blaže Koneski”, PO Box 567
1000 Skopje, Republic of Macedonia

ГОДИШЕН ЗБОРНИК

на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“
на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, Книга 43-44, 2017-
2018

ANNUAL COLLECTION

Faculty of Philology “Blaže Koneski”
“Ss. Cyril and Methodius” University – Skopje, Volume 43-44, 2017-
2018

Јазична редакција: м-р Андријана Павлова

Печати: Мар-Саж, Скопје

Тираж: 200 примероци

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ - Скопје
Филолошки факултет „Блаже Конески“ – Скопје

ISSN 1409-8571

ГОДИШЕН ЗБОРНИК

ANNUAL

книга 43-44

Скопје, 2017-2018

Милена САЗДОВСКА-ПИГУЛОВСКА

**УСОГЛАСУВАЊЕ НА ТЕРМИНОЛОГИЈАТА НА ЕВРОПСКАТА
УНИЈА ПРЕКУ ЕВРОВОК**

Клучни зборови: терминологија, стандардизација, терминолошки бази на податоци, Евровок

Вовед

Дигиталните технологии имаат огромно влијание врз процесот на преведување, особено преку тоа што се менуваат конвенционалните начини и алатки за преведување и доаѓа до сè поголема примена на електронски, односно онлајн алатки. Тоа е особено видливо при истражување на терминологија и тоа преку напуштање на класичните речници во печатена форма и зголемена примена на повеќејазични терминолошки бази на податоци кои се наоѓаат на интернет. Од друга страна, специјализираната комуникација во определена стручна област се одликува со голема динамичност, што се одразува преку постојаното воведување нови термини за означување на современи концепти, наспроти излегувањето од употреба и застарување на други термини. Тоа е особено случај со Европската Унија, којашто претставува повеќејазична, но и мултикултурна средина. Оттука, преведувачите во ЕУ се соочуваат со предизвикот на стандардизација и примена на усогласени ресурси за терминологија. Предмет на истражување во овој труд е еден од начините за усогласување на терминологијата од областа на Европската Унија.

Причини за термилошка усогласеност во повеќејазична средина

Согласно со виенската школа за терминологија се издвојуваат следниве пет начела: терминологијата ги изучува концептите пред термините, концептите се недвосмислени и се дел од определен концептуален систем, определен термин се користи за означување посебен концепт, концептите се утврдуваат преку дефиниции, при што термините и концептите се изучуваат синхроно (Temmerman, 2000: 4). Според Братаниќ и Лончар (во Šarčević, 2015: 207), доколку терминологијата не е усогласена, не може да овозможи прецизна, недвосмислена и стандардизирана професионална комуникација, при што мора да биде и лесно достапна. Тие додаваат дека усогласувањето на повеќејазична терминологија подразбира постоење еквиваленција меѓу јазиците што се постигнува преку синонимија меѓу главните термини, како и лексички варијации на термините во еден јазик (коишто подразбираат употреба на два или повеќе термини за еден ист концепт). Во согласност со ИСО стандардот 860: 2007 (Е) за усогласување терминологија – концепти и термини,¹ усогласувањето започнува на ниво на концепт и продолжува на ниво на термин. Двете авторки особено истакнуваат дека во судската практика на Судот на правда на Европската Унија постојано се воведуваат нови концепти што создава потреба од усогласување на терминологија (во Šarčević, 2015: 214).

Според Дерлен (2014: 6), правната терминологија во мултијазична и мултикултурна средина ги одразува националните правни системи и обичаи, па кога се јавува во мултинационален контекст се јавува потреба од усогласување. Дерлен истакнува дека со оглед на наднационалниот карактер на европското право постојат разлики во концептуализацијата на правните термини (Derlén во Temmerman & van Campenhoudt, 2014: 6). Оттука, создадена е централна термилошка база на податоци со европска терминологија – Евровок, којашто е едноставно достапна на интернет и игра важна улога во усогласување на европската терминологија што секојдневно се користи при преведување на различни национални јазици.

¹ <https://www.iso.org/standard/40130.html>

Што претставува Евровок?

Евровок претставува повеќејазичен речник на синоними на Европската Унија, односно централизирана онлајн термилошка база. Има мултидисциплинарен карактер бидејќи опфаќа 21 област поврзана со активностите на европските институции (на пример, политика, меѓународни односи, право, економија, финансии, трговија, наука, итн.), односно 127 подобласти организирани според клучни зборови.² Термините се достапни на 23 службени јазици на ЕУ, а се преведени и на македонски, српски и албански јазик, со што се одликува со повеќејазичен карактер. Евровок постојано се ажурира со нова терминологија во согласност со најновите случувања во европски рамки и со активностите на европските институции. Воедно претставува и софистициран систем за индексирање европски документи со оглед на тоа што клучните зборови се извлекуваат од корпус на службени текстови врз основа на анализа на концепти, при што се дадени во контекст и според област на употреба (*EUROTERMBANK*, 2006: 25).

Во споредба со други термилошки бази на податоци на ЕУ, како што се интеринституционалната база на податоци на ЕУ „IATE“, системот за класификација „Leposh“ изработен од Европската комисија итн., предности на Евровок, што ја издвојува од сите други термилошки бази на податоци во европски рамки се следниве:

- применливоста на термините во секојдневната преведувачка практика со сè поголеми напори за нивно проширување и надвор од контекст на ЕУ;
- постојаното ажурирање со понови и посеопфатни верзии (во декември 2017 година излезе последната верзија 4.7); и
- мултијазичноста, односно достапноста на 26 јазици.

Евровок е наменет за употреба од страна на институциите во ЕУ, националните парламенти во Европа, националните влади, како и за употреба од сите внатрешни или надворешни преведувачи.³ Притоа,

² <https://eur-lex.europa.eu/browse/eurovoc.html>

³ <http://eurovoc.europa.eu/drupal/>

целта е усогласување терминологија во новите држави-членки на ЕУ, како и пренесување на терминолошките практики во државите-пристапнички со цел овозможување ефикасна комуникација меѓу институциите, а со тоа и поквалитетно преведување. Поточно, Евровок придонесува за следново:

- стандардизација на нова терминологија (во определени динамични области постојано се јавуваат нови концепти, а со тоа се јавува потреба од нивно именување со нови термини). Овој систем опфаќа повеќе фази, како што е класификација според област, опис, дефинирање на односите меѓу концептите од аспект на синонимија, хомонимија и полисемија. Притоа, процесот на стандардизација на термини опфаќа тесна соработка меѓу стручњаци од определена професија и област, преведувачи и терминологисти; и
- усогласување на терминологија (на три главни нивоа и тоа во рамките на определена област – интрадомен, меѓу поврзани области – интердомен, како и на национално ниво, при што не подразбира автоматско или директно преведување, туку изнаоѓање еквивалентен термин на целниот јазик што го означува истиот концепт од изворниот јазик) (*EUROTERMBANK*, 2006: 28).

Од друга страна, стандардизацијата придонесува за поголема прецизност на правната терминологија, којашто преовладува во Евровок и се одликува со недвосмисленост и стручност, како и за поголем квалитет на преводите. Евровок е групиран по клучни зборови т.н. дескриптори на еден јазик, коишто се поврзуваат со јазични еквиваленти на другите јазици. Сепак, секогаш не постои еквиваленција меѓу неключните термини т.н. недескриптори на различните јазици со оглед на семантичките, па и културолошките разлики.⁴ Евровок треба да ја олесни работата на преведувачите и на другиот кадар во европските институции, но и работата на надворешни преведувачи со оглед на тоа што е наменет за целокупната јавност.

⁴ <http://eurovoc.europa.eu/drupal/?q=node/315&cl=en>

Важноста на македонската верзија на Евровок

Од 2013 година Евровок е достапен и на македонски јазик.⁵ Претставува многу важен инструмент со оглед на обврската за преведување на европското законодавство и на македонски јазик, односно за подготовка на националната верзија на *acquis communautaire*. Имајќи ги предвид сè поголемите напори за негова примена и од пошироката јавност, важно е да се истражи и неговата применливост во академски контекст. Поточно за целите на овој труд се истражува запознаеноста на студентите по преведување со оваа корисна терминологијата, како и нивната запознаеност со онлајн терминологијата бази на податоци воопшто.

Анкетното истражување спроведено меѓу 47 студенти од четврта година на Катедрата за преведување и толкување при Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ – Скопје, првично покажува дека само мал број студенти активно користат онлајн терминологијата бази на податоци кога преведуваат (односно само 30% од испитаниците). Исто толку студенти навеле дека воопшто не користат онлајн терминологијата бази на податоци (30%), додека нешто повеќе од тоа навеле дека само ретко ги користат во процесот на преведување (40%). Резултатите од анкетното истражување се прикажани на графикон 1.

⁵ <http://eurovoc.europa.eu/drupal/?q=mk/node>

Графикон 1

Дополнително, од вкупниот број анкетирани студенти, само 5 студенти навеле конкретен пример за користени онлајн терминолошки бази на податоци, односно посочиле дека го користат Евровок за истражување терминологија (10%). Покрај тоа, 4 студенти навеле дека го користат ИАТЕ (8,5%). Резултатите од спроведеното анкетно истражување меѓу студентите на насоката преведување покажува дека многу мал број се запознаени со оваа корисна алатка за истражување терминологија што ја истакнува потребата од поголемо запознавање на студентите со предностите што ги нуди, како и од поголема застапеност на Евровок во процесот на истражување терминологија во рамките на вежбите по писмено преведување.

Заклучок

Процесот на преведување во дигиталната ера неизоставно опфаќа примена на софтвер и онлајн терминолошки бази на податоци кои нудат усогласена и стандардизирана стручна терминологија. Специјализираната комуникација во определена стручна област се одликува со голема динамичност што се одразува преку постојаното воведување

нови термини за означување на современи концепти, наспроти излегувањето од употреба и застарувањето на други термини.

Терминолошките бази на податоци се централни бази што содржат терминологија придружена со дефиниции или сродни термини, а коишто најчесто се повеќејазични, односно содржат преводни еквиваленти и на други јазици и се достапни на интернет. Со цел ефикасна и стандардизирана професионална комуникација, неопходна е усогласена терминологија особено во динамична област како што е Европската Унија, којашто претставува повеќејазична и мултикултурна средина. Евровок претставува повеќејазичен речник на синоними на Европската Унија и има важна улога во усогласување на европската терминологија што секојдневно се користи при преведување на различни национални јазици. Евровок придонесува за стандардизација на нова терминологија, како и за усогласување на терминологија, при што ја олеснува и работата на преведувачите и на другиот кадар во европските институции, но и работата на надворешни преведувачи со оглед на тоа што е наменет за целокупната јавност. Во таа насока е потребна и поголема запознаеност и информираност на студентите по преведување со оваа корисна алатка во процесот на преведување. Особено е значајна и неговата достапност на македонски јазик со оглед на обврската за преведување на европското законодавство и на македонски јазик, односно обврската за подготовка на национална верзија на *acquis communautaire*.

Библиографија

Access to European Union Law

<https://eur-lex.europa.eu/browse/eurovoc.html>

Eurotermbank Consortium. (2006). *Towards Consolidation of European Terminology Resources (EUROTERMBANK)*. Tilde, Riga

Eurovoc website <http://eurovoc.europa.eu/drupal/>

ISO Standard 860: 2007 (E) Terminology Work –Harmonisation of Concepts and Terms <https://www.iso.org/standard/40130.html>

- Šarčević, S. (2015). *Language and Culture in EU Law: Multidisciplinary Perspectives*. Ashgate Publishing Limited
- Temmerman, R. (2000). *Towards New Ways of Terminology Description*. John Benjamins Publishing Company
- Temmerman, R., van Campenhoudt, M. (2014). *Dynamics and Terminology*. John Benjamins Publishing Company

Milena SAZDOVSKA PIGULOVSKA

**HARMONISATION OF EUROPEAN UNION TERMINOLOGY THROUGH
EUROVOC**

Summary

The translation process in the digital age inevitably includes the use of software and online terminological databases offering harmonised and standardised terminology. Specialised professional communication in any given field requires use of harmonised terminology, considering the dynamic nature of specialised terminology, which can be reflected through frequent introduction of new terms to designate new and contemporary concepts as well as through the obsolescence of other terms. Online terminology databases and central banks with terminology, definitions or related terms, which are mainly multilingual, i.e. contain translation equivalents into several languages. The EU is a dynamic multilingual and multicultural environment with a constant need for terminology changes. The subject of research in this paper is to present one of the methods for harmonisation of terminology in EU context.

Key words: terminology, standardisation, terminology database, Eurovoc